

**İLÂHİYAT ALANINDA KIRGIZCA TERCÜME-TE'LİF
ESERLER**
**-Türkiye Diyanet Vakfı -OŞ Devlet Üniversitesi İlahiyat
Fakültesinde Yürütülen Tercüme Telif Eserler-•**

Yrd. Doç. Dr. Ferhat GÖKÇE
Oş Devlet Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi
ferhatgokce@hotmail.com

Özet

Bu makalede 2014 yılından bu yana Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından İlahiyat alanında tercüme ve telif eserlere dair yürütülen çalışmalar ele alınmaktadır. Söz konusu çalışmalar Türkiye Diyanet Vakfı tarafından desteklenen, İlahiyat alanında akademik çalışmaların ve halkın taleplerini karşılamaya yönelik eserlerin tercümesi, telifi, basımı ve dağıtımını hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırgızca, Tercüme, Telif, İlahiyat

**The Works And Translations In The Kyrgyz Language In The Field Of
Theology**

Abstract

In this article Introduced the works and translations in the field of theology. These Works and translations has been carried out by Osh State University of Theology Faculty since 2014. These works are supported by the Turkey Religious Foundation. These studies are aimed to prepare, printing and distribution of academic works in the field of theology, works and translations works according to the demands of peoples.

Keywords: Kyrgyz Language, Translation, Works, Theology.

Giriş:

Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasının hemen ardından 1993 yılında Oş Devlet Üniversitesi, Türkiye Diyanet Vakfı ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi arasında imzalanan bir protokol ile Oş Şehrinde Teoloji/İlahiyat Fakültesi kurulmuştur. 24 yıllık bu fakülte Orta Asya'nın İlahiyat alanındaki en eski ve en tecrübeli eğitim kurumudur.

Oş İlahiyat Fakültesinden mezun olan 20'ye yakın öğrenci Türkiye'de yüksek Lisans Eğitimlerinden sonra doktora eğitimlerini de tamamlamışlardır. Yüksek Lisansını tamamlayan öğrencilerin

• Bu makale 12-15 Ekim 2016 tarihlerinde Kazakistan/Almaati'da düzenlenen "I. Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Kongresi"nde tebliğ olarak sunulmuştur.

sayısı ise 32'dir. Hali hazırda 30'a yakın öğrenci doktora ders dönemi, tez dönemi, Yüksek Lisans, ders dönemi ve tez döneminde eğitimlerine devam etmektedirler.

Bilindiği kadarıyla Kırgızistan'da İlahiyat Fakültelerinin sayısı artmasına rağmen çeşitli ilim dallarındaki boşlukları dolduracak çalışmalar yetersiz kalmıştır. 24 yıllık bir geçmişe sahip olan ve 50'ye yakın yüksek lisans ve doktora öğrencisi bulunan Oş İlahiyat Fakültesi Kırgızistan'da dinî-ilmî alanda yapılacak çalışmalar için büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin tercüme ve telif eserlerle değerlendirilmesi gerekmektedir.

İki yıldır yaptığımız araştırmalar neticesinde Kırgızistan'da İslâmî ilimler üzerine ilmî-akademik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu, halkın İslâmî ve dinî ilimlere dair ihtiyacını karşılayacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmüştür.

Kırgızistan'da dinî eğitim veren medreselerde ve medrese statüsündeki eğitim kurumlarında diğer ülkelerde de olduğu gibi Arapça belirli ve sınırlı kaynaklar üzerinden yürütülmektedir. Medreselerde eğitim gören talebelerin yeterli derecede ilim tahsili gördüklerini kabul etsek bile belirttiğimiz gibi bu kurumlarda eğitim Arapça kaynaklara dayanmaktadır. Kırgızca ilahiyat alanına dair eserler bulunmadığı için bu kurumlarda Kırgız dilinde kaynaklar kullanılamamaktadır. İlahiyatın tüm alanlarına dair eğitimin bu kurumlarda verilemediği de bilinmektedir. Öte yandan halkın ve dini sağlam kaynaklardan öğrenmek isteyen kimselerin temel başvuru kaynakları sadece belirli alanlara hasredilen eserlerden ibaret kalmıştır.

2014 yılı itibariyle Oş İlahiyat Fakültesinde yetişmiş olan akademik kadrodan istifade ile İlahiyat alanında geniş kapsamlı tercüme-telif çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışmaların amacı İlahiyat Fakültesinin tüm branşlarında ihtiyaç duyulan eserlerin ve halkın ihtiyacını karşılayacak dinî literatürün Kırgızca olarak hazırlanması ve basımının gerçekleştirilmesidir. Bu amaçla 60'a yakın eserin tercüme ve telifine başlanmış olup, bunlardan 40'ının basımı gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmamızda söz konusu proje çerçevesinde tercüme ve telif edilen eseler, tercümelerde takip edilen yöntem, tercüme edilen eserlerin Kırgızistan'da İslâmî ilimlerin gelişimine katkısı ele alınacaktır.

Oş İlahiyat Fakültesince yürütülen tercüme-telif çalışmaları beş kategoride yürütülmektedir:

I. Doktora ve Yüksek Lisans Tezleri

II. Hadislerle İslam Projesi

III. Dini Kavramlar Sözlüğü

IV. İslâmî İlimlerin Branşlarına Göre Ders Kitapları ve Akademik Araştırmalar

- A) Tefsir
- B) Fıkıh
- C) Hadis
- D) Kelam
- E) Mezhepler Tarihi
- F) İslam Tarihi
- G) Tasavvuf
- H) Din Felsefesi
- İ) İslam Felsefesi
- J) İslam Ahlakı
- K) Din Psikolojisi
- L) Din Eğitimi
- M) İslâm'da Bilim ve Teknoloji Tarihi

V. Halka Dönük/Genel Okuyucu Kitlelerine Hitap Eden Çalışmalar

VI. Çocuk Yayınları

I. Doktora ve Yüksek Lisans Tezleri:

Oş Devlet üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapan akademisyenler ile Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olup akademik çalışmalarını Türkiye’de yüksek lisans ve doktora eğitimiyle devam ettirenlerin sayısı 50’ye ulaşmaktadır. 2014 yılına kadar tamamlanmış olan 15 doktora tezinden sadece birisi fakültemizde sınırlı bir miktarda yayımlanmıştır. Türkiye Diyanet Vakfı Oş Devlet Üniversitesi tarafından yürütmekte olduğumuz tercüme-telif çalışmalarının en önemli halkalarından birisi Türkçe olarak hazırlanmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerinin Kırgızca tercümelerinin yayımlanmasıdır.

Türkiye’de Kırgızistanlı Yüksek Lisans ve Doktora öğrencilerinin hazırlamış oldukları tezlerin büyük bir çoğunluğu bölgenin sorunları, kültürü, mezhebi ve âlimleri ile ilgili çalışmalardır. Bu yüzden bu tezlere belki de Türkiye’den daha fazla Kırgızistan’da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tezlerin kitap olarak Kırgızistan’da Kırgızca olarak yayımlanması, yayımlanan bu eserlerin ilahiyat fakültelerine, çeşitli kurumlara dağıtılması ve bu eserlerden istifade

edilmesi Kırgızistan'daki İslâmî ilimler alanındaki çalışmalara öncülük edecektir.

2016 yılı itibariyle aşağıda ismini verdiğimiz doktora ve yüksek lisans tezlerinin tercümesi ve basımı tamamlanmıştır:

1. Zaylabidin Acimamatov, Ebû Hanîfe ve Fergana Vadisindeki Etkisi, A.Ü.S.B.E. (Doktora Tezi), Ankara, 2005.¹

2. Ali Jusubaliev, *Kırgızların İslamiyeti Kabulü*, A.Ü.S.B.E. (Doktora Tezi), Ankara, 2007.²

3. Zamira Ahmedova, *Hız. Hüseyin'in Hayatı, Hilafet Mücadelesi ve Din Anlayışı*, A.Ü.S.B.E. (Doktora Tezi), Ankara, 2011.³

4. Abdulaziz Kalberdiev, *Tarihten Günümüze Kırgızların Allah Anlayışı*, A.Ü.S.B.E. (Doktora Tezi), Ankara, 2010.⁴

5. Niyazali Aripov, *Tefsir-i Kebir'de Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri*, A.Ü.S.B.E. (Doktora Tezi), Ankara, 2005.⁵

Mederbek Kadırov'un *Kırgızların Geleneksel İslâm Anlayışının Tarihsel Arka Planı ve Bazı Dini Yapılanmalar -Sovyetlerin Çöküşüne kadar-* isimli doktora tezi ile Ali Jusubaliev tarafından hazırlanmış olan "Fergana Bölgesine İslamiyetin Girişi ve Yayılışı" isimli Yüksek Lisans tezinin 2017'de tercümesinin tamamlanması ve kitap olarak yayımlanması planlanmaktadır. İlahiyat alanındaki diğer doktora ve yüksek lisans tezlerinin de yayımlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

II. Hadislerle İslâm'ın Çeviri Projesi:

Hadislerle İslâm isimli eser genel okuyucu kitlesine hitap eden bir eser olduğu için dördüncü maddede zikrettiğimiz "Halka Dönük/Genel Okuyucu Kitlesine hitap eden çalışmalar" kategorisinde de değerlendirilebilir. Ancak eserin önemine binaen ve eserin tercümesi ayrı bir proje olarak yürütüldüğü için burada ayrı bir başlık altında sunmak istiyoruz.

"*Hadislerle İslâm*" isimli eser⁶ Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığına sunulan "Konulu Hadis Projesi"nin bir ürünü olarak

¹ Acimamatov, Zaylabidin, *Ebû Hanîfa Cana Anın Okûsunun Fergana Öröönünde Kalıptanûsu*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2015.

² Jusubaliev, Ali, *Kırgızların Muslumandaşû Târîhi*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.

³ Ahmedova, Zamira, *Azreti Huseyin*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

⁴ Kalberdiev, Abdulaziz, *Kırgızdardın Dünö Tânimında Allah Tüşünügü*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.

⁵ Aripov, Niyazali, *Kur'andı Kur'an Menen Tefsirlöo –Fahrüddin er-Râzî'nin et-Tefsîru'l-Kebîr'i Misalında*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.

⁶ *Hadislerle İslâm Hadislerin Hadislerle Yorumu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2013.

ortaya çıkmıştır. Bu projede çağımızın ihtiyaçlarını karşılayan hadis yorumları hedeflenmiş, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) çağımıza verdiği mesajlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Eser, akademik bir eser olmayıp her kesimden kimsenin anlayıp istifade edeceği şekilde hazırlanmıştır.

“*Hadislerle İslâm*” 7 ciltlik bir eser olup toplam 3000 sayfadır. Eser bir mukaddime, bir giriş ve sekiz ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır:

1. Allah, Âlem, İnsan ve Din
2. Bilgi
3. İman
4. İbadet
5. Ahlâk
6. Toplumsal Hayat
7. Tarih ve Medeniyet
8. Ebedi Hayat: Ahiret

“*Hadislerle İslâm*” isimli eserin hazırlanış süreci ve içeriği hakkında şu hususları belirtmek istiyoruz:

1. Hadis projesinde, 5 bilim kurulu üyesi, 6 editör, 18 veri hazırlama ve kontrol görevlisi ve farklı İlahiyat fakültelerinde hadis alanında görev yapan 85 akademisyen yazar olarak görev almıştır.

2. Eser konu başlıkları gelişigüzel seçilip sipariş usulü masa başında hazırlanan bir çalışma değildir. Eser, hazırlanmadan önce internet ortamında hadisler Arapça metinleri ve tercümeleleriyle veri tabanlarına girilmiş daha sonra tüm bu hadisler tek tek konulandırılmıştır.

3. Eser, temel olarak hadis alanındaki birikimi ve hadis kültürünü ortalama okura taşımayı hedeflediğinden konu yazımında akademik problemlere ve tartışmalara değinilmemiştir.

4. Hadis rivâyetlerinin sebab-i vürûdlarına dair veriler/bilgiler dikkate alınarak rivayetlerin serüvenine işaret edilmiştir.

5. Tarihsel süreç içerisinde rivayetler üzerine yapılan yorumlardan dikkate değer olanlar metne yansıtılmış, yanlış anlama ve değerlendirme söz konusu ise bunlar düzeltilmiştir.

6. Konuların işlenişinde öncelikle hadislerin âyetlerle irtibatı gözetilmiş ve yine hadislerin hadislerle izahı yöntemi takip edilmiştir.

7. Eserde her bir maddenin girişinde tahkiye üslûbu kullanılmış, konuyu aydınlatacak en önemli olay anlatılarak giriş yapılmıştır. Bu şekilde hikaye üzerinden okuyucunun zihninde canlandırarak algılaması amaçlanmıştır.

8. Her bir konu için o konuyu kuşatacak temel hadisler seçilmiş, bu hadisler konunun baş tarafında serlevaha hadisler olarak

yerleştirilmiş, konu ile ilgili geri kalan hadisler bu serlevha hadislerin yorumları şeklinde değerlendirilmiştir.

9. Eserde kullanılan dilin sade, anlaşılır ve akıcı olmasına özen gösterilmiştir.

10. Eserde tekrarlarıyla birlikte 25147, tekrarsız 9782 hadis yer almaktadır. Bu hadislerin büyük bir çoğunluğu *Kütüb-i Tis'a* diye bilenen dokuz hadis kitabında yer alan hadislerdir. Bu bakımdan eserin *Kütüb-i Tis'a* temelli bir eser olduğu söylenebilir.

11. Eserde 300'ün üzerinde konu başlığı yer almaktadır. Bu konular yaşadığımız çağın gerçekleri, edebi zevki, hassasiyetleri ve niteliği dikkate alınarak tespit edilmiş ve kaleme alınmıştır.

12. Eserin birinci cildinde hadis usûlü ve hadis tarihi de özetle yer almıştır. Eserin birinci cildinin önemli bir yönü de bu bölümde hadislerin anlaşılması ve yorumlanması konusunda bilinmesi gereken ilkelerin tespit edilmesi ve açıklanmış olmasıdır.¹

Uzun bir mesainin ürünü olan bu eser 15 Aralık 2014 tarihinde tarafımızdan hazırlanan bir projeye Kırgızca'ya tercüme edilmeye başlanmıştır. Eser 18 kişilik mütercim kadrosuyla tercüme edilmiş, ilmi redaksiyondan ve dil redaksiyon aşamalarından sonra yayıma hazır hale getirilecektir. Eserin tercümesi tamamlanmış olup son okuması yapılmaktadır.

Eserin tercümesi için Oş İlahiyat Fakültesi öğretim üyeleri arasında ilmi bir kurul oluşturulmuş, eserin tercümesinde Oş İlahiyat Fakültesinde görev yapan öğretim üyelerinin yanı sıra Türkiye'de doktora ve yüksek lisans eğitimlerine devam eden uzmanlar görev almışlardır.

Hadislerle İslâm isimli eser dört aşamadan geçerek tercüme edilmiştir.

Eserin tercümesinden önce mütercimlere teslim edilmek üzere eserde kullanılan dil incelenmiş, en çok kullanılan kavramlar ve kaynakların yazımına yönelik ortak kavramlar listesi çıkarılmıştır.

Birinci aşamada 19 kişilik mütercim kendilerine tevdi edilen ve imkan nispetinde uzmanlık alanlarına göre dağıtılan bölümlerin tercümelerini tamamlamışlardır.

İkinci aşamada tüm bu tercüme Türk Dili ve Kırgız Dili uzmanı tarafından Türkçe aslı karşılaştırılmak suretiyle dil redaksiyonundan geçmiştir.

¹ Hadislerin anlaşılması ve yorumlanması ile ilgili kriterler Türkiye'de hazırlanan çeşitli akademik çalışmalardan istifade edilerek sade ve basit bir dille aktarılmıştır.

Üçüncü aşamada dil redaksiyonundan geçen tercümelerin tamamı beş kişilik heyet tarafından tekrar incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Dördüncü aşamada eser sadece Kırgızca tercümesiyle Türkçe bilmeyen Kırgız dilcilerine okutulurken, eserin anlaşılabilirliğine, Kırgız dil mantığına uyumuna ve yazım hatalarına yönelik tespitlerde bulunmuş bu tespitler tekrar beş kişilik üst kurulda görev yapanlar tarafından değerlendirilerek eserin son hali verilmiştir.

Eserin tercümesi 5000 adet basıldıktan sonra dini kurumlara, medreselere, camilere, fakültelere ulaştırılacaktır.

III. Dini Kavramlar Sözlüğü:

Kırgızca İlahiyat alanında yapılması gereken en önemli çalışmalardan birisi dini kavramlar sözlüğünün hazırlanmasıdır. Dini kavramların yazımı ve kullanımında bir birliğin sağlanabilmesi için kavramlarla ilgili bir sözlük çalışması elzem olarak karşımızda durmaktadır. Dini kavramlarla ilgili şu ana kadar İman Vakfî tarafından basımı gerçekleştirilen ufak hacimli sözlük çalışması¹ dışında hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Bu açığı kapatmak üzere Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan Dini Kavramlar Sözlüğü temel alınarak bir çalışma yapılması planlanmıştır. Kavramların belirlenmesinde tercümelere kaynaklanan sıkıntıların yaşanmaması için bu çalışma bir tercüme çalışması olmayacaktır. Diyanet İşleri Başkanlığının *Dini Kavramları Sözlüğü*'nden² ele alınan kavramların tamamı taranarak ilim dallarına göre sınıflandırılacak, bu kavramlar alanlarının uzmanlarına tevdi edilerek söz konusu eser, bu eser dışındaki Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan *Dini Terimler Sözlüğü*³ gibi diğer dini terimler sözlükleri, İslam ansiklopedileri, Arapça temel kaynaklardan istifade ile dini kavramlar sözlüğü hazırlanacaktır.

1. Kavramların yazımında öncelikle sözlük anlamı, sonra terim ve Kur'ân-ı Kerim'deki anlamları verilecektir.

2. Herhangi bir kavram işlenirken konu içerisinde geçen yer alan diğer kavramlar müstakil bir madde olarak alındığına işaret olarak koyu harflerle yazılacaktır.

¹ Calilov, Çubak Acı, Koşmukov, Kubatbek, *Kırgız Tilindegi Dinî Sözdördün Kıskaca Tüşündürmösü*, İymân Fondu Yayınları, Bişkek, 2016.

² Karapınar, Fikret, v.d., (editör: İsmail Karagöz), *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, D.İ.B.Y., Ankara, 2006.

³ Sürmeli, Mehmet v.d., (editör: Ahmet Nedim Serinsu), *Dini Terimler Sözlüğü*, M.E.B.Y., Ankara, 2009.

3. Birden fazla kavram ile ifade edilen içerikler, aynı kökten gelen farklı kelimeler veya birbirleriyle yakın ilişkili kavramlar bir maddede toplanarak yazılacak, diğer kavramlar alfabetik sırasinda isim olarak zikredilerek bu maddeye atıfta bulunulacaktır.

4. Maddeyi hazırlayanın bilgileri parantez içerisinde madde sonunda verilecektir.

5. Kaynak olarak Kur'ân-ı Kerim âyetlerinin numaraları ile hadislerin kaynakları metinde parantez içerisinde gösterilecek, diğer kaynaklar verilmeyecektir.

IV. İslâmî İlimlerin Branşlarına Göre Ders Kitapları ve Akademik Araştırmalar:

Bu başlık altında tercüme-telifi yürütülen çalışmalar İslâmî ilimlerin branşlarına göre ihtiyaç duyulan temel eserlerdir. Bu bölümde tamamladığımız ve hazırlanmakta olan çalışmalar İlahiyat Fakültelerinde okutulan derslerin ders kitapları mahiyetindedir.

A) Tefsir:

İlahiyat Fakültelerinde okutulmak üzere Tefsir alanında tamamlanan çalışmalardan birisi Tefsir Usûlüne dair Halis Albayrak'ın *Tefsir Usûlü* isimli eseridir.¹ Eserin muhtasar oluşu, tefsir usulüne ve literatürünü mücmel olarak ele alması hasebiyle eserin tercümesi tercih edilmiştir. Medreselerde önemli eksikliklerden birisi de Tefsir Usûlüne dair eserlerin okutulmamasıdır. Arapça kaynaklardan da bu eksiklik giderilememektedir. Söz konusu eser ilahiyat fakültelerine ve medreselere dağıtılıp bu açığın kapatılması hedeflenmektedir.

Kur'ân-ı Kerimi pek çok yönüyle tanıtan, Kur'ân tarihini, Kur'ân'ın oluşum sürecini, Kur'ân'ın ana konularını, Kur'ân bilimlerini, Kur'ân'ın açıklanması ve yorumlanmasını ele alan *Kur'an'a Giriş*² isimli eserin de tercümesi tamamlanmıştır.

B) Fıkıh:

Fıkıh alanında Fıkıh Usûlü, Hanefî fıkıhı ve Hanefî Fıkıh âlimleri üzerine çalışmaların yapılması planlanmıştır. Fıkıh Usûlü alanında Hayrettin Karaman'ın İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinde okutulmak üzere hazırlanmış olduğu ders kitabı mahiyetindeki *Fıkıh Usulü: İslam Hukukunun Kaynakları Metodu ve*

¹ Albayrak, Halis, *Tefsir Usûlü –Yöntem, Anakonular, İlkeler, Teklifler-*, Şule Yayınları, İstanbul, 1998. [*Tafsir Usûlü*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

² Paçacı, Mehmet, *Kur'an'a Giriş*, İSAM Yay., İstanbul, 2008. [*Kuranga Kirişüü*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

*Usûlü*¹ İslâm Hukukunun Kaynakları, Metodu ve Felsefesi isimli eserinin tercümesi tamamlanmak üzeredir.

Hanefî fıkıh âlimlerine dair Ahmet Özel'in *Hanefî Fıkıh Âlimleri ve Diğer Mezheplerin Meşhurları*² isimli hacimli çalışması da tercüme edilen eserler arasındadır. Bu eserde Hanefî mezhebinin kurucusu Ebû Hanîfe, hocaları ve önde gelen talebelerinden başlamak üzere, asır asır zamanımıza kadar tanınmış 308 Hanefî âlimi ve eserleri hakkında bilgi verilmektedir. Bu eserde ayrıca Hanefî kaynaklarında kendilerine sıkça atıfta bulunulan eser sahibi hadis, tefsir, dil ve tasavvuf âlimleri ile, diğer mezheplerin temel metinlerini ve önemli şerhlerini yazan önde gelen fıkıh âlimleri arasında bir seçki yapılarak önemli sayıda şahsiyet ayrı bölümler halinde esere ilave edilmiştir. Eserin son baskısında 44 Şafîî, 25 Mâlikî, 13 Hanbelî ve 41 diğer ilim dallarından olmak üzere toplam 431 âlim ve önemli eserlerinin tanıtımı yapılmıştır.

İmâm Ebû Hanife, görüş ve düşünceleriyle İslam kültür ve medeniyetinin teşekkülde en etkili şahsiyetlerden biri olmuş, İslâm tarihi boyunca Müslümanların önemli bir kesimine kılavuzluk yapmıştır. Kırgızistan da kadim geçmişinden bu yana Hanefî-Maturidî geleneğine sahip bir ülkedir. Bu yüzden İmam Ebû Hanîfe ve Hanefî mezhebinin tanıtılmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla tercümesi tamamlanan eserlerden birisi genel okuyucu kitlesinin de anlayabileceği bir dile Ahmet Özel tarafından hazırlanan *İmam Ebû Hanîfe ve Hanefî Mezhebi* isimli eserdir.³ Eserde Ebû Hanife ile onun yetişmesinde rol oynayan hocaları, görüşlerinin sonraki kuşaklara aktarılması ve yayılmasına vasıta olan talebeleri ve eserleri, Hanefî mezhebinin literatürü hakkında bilgiler verilmektedir.

Bu çalışmaların yanı sıra bölgede önemli birer değer olan Serahsî ve Ali b. Osman el-Ûşî'nin Fıkıh ilmine katkıları ve Fıkıh ilmi ile ilgili eserlerinin de Kırgızca'ya kazandırılması gerektiğini düşünüyoruz.

¹ Karaman, Hayrettin, *Fıkıh Usûlü: İslâm Hukukunun Kaynakları, Metodu ve Felsefesi*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.

² Özel, Ahmet, *Hanefî Fıkıh Âlimleri ve Diğer Mezheplerin Meşhurları*, T.D.V.Y., Ankara, 2014.

³ Özel, Ahmet, *İmam Ebû Hanife ve Hanefî Mezhebi*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*İmam Abu Hanîfa Cana Hanafî Mazhabı*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

C) Hadis:

Temel İslâmî ilimlerden hadis alanında tercüme ve telif edilen eserler hadis usulü, hadis tarihi, bölgeye hitap eden çeşitli âlimler ve hadis ilminin çeşitli meseleleri ile ilgilidir.

1) Hadis Usûlü:

İslâm düşünce tarihinin duraklama ve gerileme dönemlerinde dini eğitimlerin verildiği kurumlarda, medreselerde hadis metinleri okutulmakla birlikte hadis usûlüne yeterli derecede önemin verilmediği bilinmektedir. Günümüzde de İlahiyat fakülteleri dışında dini eğitim veren kurumlarda hadis usûlüne dair okutulan eserler oldukça sınırlı, bu kurumlardan yetişen kimselerin hadis usûlüne dair birikimleri yetersizdir.

Her ilim dalında olduğu gibi hadis ilminde de usûl çok önemlidir. Hadis ilmi temelde ıstılahlar üzerine kurulmuş bir ilim dalıdır.¹ Bu yüzden “hadis usûlü” “İlmu mustalahi’l-hadîs” olarak da adlandırılmaktadır. Hadis usûlü, sened ve metnin hallerini kabul ve red açısından bildiren usûl ve kâideler ilmidir. Bu bakımdan hadis usûlü hadislerin durumlarının bilinmesi bakımından öğrenilmesi gereken temel ilimlerden birisidir. Şu ana kadar Kırgızistan’da Kırgızca hazırlanan hadis kitapları içerisinde müstakil ve akademik olarak hazırlanmış bir hadis usûlünü tespit edemedik. Sadece küçük hacimli bazı eserde hadis usûlüne dair bazı konulara özetle yer verilmiştir. Bu yüzden hem ilahiyat fakültelerinde hem medreselerde istifade edilmesi gereken hadis usûlü eserlerine ihtiyaç vardır.

Hadis usûlüne dair Türkiye’de uzun yıllar ders kitabı olarak okutulan ve müracaat kaynağı olan Talat Koçyiğitin “*Hadis Usûlü*” isimli eseri² Ankara üniversitesinde doktora öğrenimine devam eden Oş İlahiyat Fakültesi mezunu hadis doktora öğrencisi Ayzada Taştanova tarafından tercüme edilmeye başlanmıştır.

2) Hadis Tarihi:

Hadis tarihi yazımı son asırlarda bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Her ilmin tarihi gelişimini bilmek o ilmi daha iyi anlamak bakımından önem arz etmektedir. Bu amaçla hadis ilmüne tam anlamıyla vakıf olabilmek için hadisin ilminin tarihi gelişiminin, hadis ilmini şekillendiren siyasi, kültürel ve ilmî gelişmelerin bilinmesi gerekmektedir. Ancak üzücüdür ki şu ana kadar hadis ilmini ortaya çıkışından günümüze kadar ele alan bir hadis tarihi henüz kaleme alınamamıştır. Hadis tarihi yazımı daha çok ilk üç asra, erken

¹ Tahhân, Mahmûd, *Teysîru Mustalahi’l-Hadîs*, Mektebetu’l-Meârif, Riyad, 1425, s. 15.

² Koçyiğit, Talat, *Hadis Usûlü*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998.

dönemlere odaklanmıştır. Hadis tarihini siyasi, itikadi, kültürel gelişmeleri dikkate alarak ele alan önemli çalışmalardan birisi Prof. Dr. Talat Koçyiğit tarafından hazırlanan “*Hadis Tarihi*” isimli eserdir.¹ İlk üç asrın hadis tarihini bilimsel bir metotla ele alan bu çalışma Oş İlahiyat Fakültesi mezunu olup şu anda Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Hadis Anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapan Yrd. Doç Dr. Kudret Artıkbayev tarafından tercüme edilmeye başlanmıştır.

3) Hadis İlminin Temel Meseleleri:

Mehmet Görmez tarafından ders kitabı hüviyetinde hazırlanan bu eserin tercümesi tamamlanmıştır.² Eserde hadis ve sünnet kavramları, hadis usulü, hadis tarihi ve hadis literatürü özetle ele alınmaktadır. Hadis ilmine giriş mahiyetinde istifade edilebilecek bir eserdir.

4) Hadis ve Sünnetin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu:

Hadis ve sünnetin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için sadece klasik hadis usûlünü öğrenmek yeterli değildir. Klasik hadis usûlü hadisleri daha çok sübût yönünden sıhhat açısından inceleyen bir ilim dalı olmuştur. Tarihi süreç içerisinde hadis ve sünnetin anlaşılması görevini daha çok fakihler yürütmüş, fıkıh âlimleri kendi ilimlerinin ihtiyaçları doğrultusunda fıkıh usûlünden istifade etmişlerdir. Ancak fıkıh usûlü de bütün hadislerin anlaşılmasında yeterli bir metot olarak görülmemektedir. Çünkü hadislerin hepsi birer kanun metni gibi değerlendirilemez. Usûl-i fıkıh da bir kanun yorumlama ve tahlil tarzı olduğu için hadislerin anlaşılması ve yorumlanmasında yeterli olamamıştır.

Uydurma hadislerin bilinmesi kadar önemli diğer bir husus hadislerin doğru anlaşılmasıdır. Çünkü yanlış anlaşılan bir hadis ya da Hz. Peygamberin (s.a.v.) kastetmediği bir yorumda bulunmak hadisi âdeta geçersiz hale getirmektedir. Bu bakımdan Muhammed Gazâli şöyle demiştir: “*İslam toplumu, tarih boyunca sünnet ve hadisi yanlış anlamaktan çektiğini, uydurma hadislerden çekmemiştir.*”

Sünnet ve hadisi anlama sorununa yönelik pratik çözüm olarak sunulan bir eser Prof. Dr. Mehmet Görmez tarafından doktora tezi olarak hazırlanan “*Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve*

¹ Koçyiğit, Talat, *Hadis Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2012.

² Görmez, Mehmet, *Hadis İlminin Temel Meseleleri*, Otto, Ankara, 2014, [*Hadis İlminin Negizgi Maseleleri*, (çev. Tınçtıkbek Manasuulu, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu” isimli eserdir.¹ Eser, sünnet ve hadisi doğru anlama doğrultusunda bir metodolojiye duyulan ihtiyacı tartışmakta ve bu doğrultuda yeni adımlar atmayı teklif etmektedir. Oş İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Abdulaziz Kalbardiev tarafından eserin tercümesi tamamlanmıştır.

5) Hadisi Yeniden Düşünmek:

Prof. Dr. Mehmet Emin Özaşar tarafından hazırlanan “*Fıkhî Hadisler ve Değerlendirilmesindeki Esaslar*” isimli doktora tezi “*Hadisi Yeniden Düşünmek*” ismiyle yayımlanmıştır.²

Yazara göre İslam dünyasında başta hadis metinleri olmak üzere dinî metinleri anlamadaki yaklaşım farklılıkları küresel ölçekteki krizleri beslemektedir. Bu sorun, günümüze geçtiğimiz yüzyıllardan tevarüs etmiştir. Bu alanları yeniden düşünmek, hadisi yeniden yorumlamayı gerektirir. Bu eserde, klasik hadis usulü yanında dil bilim, sosyoloji ve tarih biliminin kavram ve kuramlarından da yararlanılarak çağdaş bir hadis değerlendirme metodolojisi sunulmaktadır.

Araştırmada Müslümanların günlük pratiklerine dair dini referansları teşkil eden rivâyetlerin tetkik edilmesindeki önem vurgulanmakta, inananların pratik ameli mükellefiyetlerini tashih etme ve kritiğinin temini ile buna dair bir yöntem ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu araştırmada metin tahlilinin sadece gramatik çözümleme yoluyla olamayacağı, bir metni gerçek manada tahlil edebilmek için o metni saran çerçevenin analiz edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Eserin Kırgızca tercümesi planlanmaktadır.

6) Sahabenin Sünnet Anlayışı:

İslâmî ilimlerin tümünde ve özellikle hadis ilminde sahabenin yeri oldukça önemlidir. Sahabe vahyin canlı tanığı ve Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sözlerini bize aktaran söylenen hadislerin ortamının bilgisine sahip olan ilk nesildir. Dolayısıyla onların hadis ve sünnet konusundaki yaklaşımlarının çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Türkiye’de Sahabe’nin sünnet anlayışı üzerine Prof. Dr. Bünyamin Erul tarafından “*Sahabenin Sünnet Anlayışı*”³ isimli çalışma doktora tezi olarak hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Bu eserde sahabenin sünnet anlayışı değerlendirilmekte, sahabe kavramı, sahabe tanımı üzerindeki

¹ Görmez, Mehmet, *Hadis ve Sünnetin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1997.

² Özaşar, Mehmet Emin, *Hadisi Yeniden Düşünmek*, Otto Yayınları, Ankara, 2015.

³ Erul, Bünyamin, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1999.

ihtilaflara yer verilmekte, sahabe neslinin sünneti nasıl algıladığı ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) söz, fiil ve takrirleri hususundaki tavırları incelenmekte, bu tavırlar karşısında ortaya çıkan farklı yaklaşımlar ele alınmakta ve izah edilmektedir. Eserde, sünneti anlamayı kolaylaştıracak sahabe tatbiklerinden örnekler verilmektedir.

Bu eserin de Kırgızca tercümesinin faydalı olacağı düşünülmüş ve eserin tercümesine başlanmıştır. Bu eser, Oş İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Zaylabidin Acimamatov tarafından tercüme edilerek yayıma hazır hale getirilecektir.

7) İmâm Azâm Ebû Hanîfe ve Hanefî Mezhebinin Hadis Metodu:

İçerisinde bulunduğumuz Fergana coğrafyasında yüz yıllardır fıkhıta Ebû Hanife itikatta Ebû Mansûr el-Mâtûrîdî'nin görüşleri benimsenmiştir. Bu bakımdan Hanefî mezhebinin hadis ve sünnet metodunun bilinmesi ve öğretilmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili bir çalışma Prof. Dr. İsmail Hakkı Ünal tarafından hazırlanan "*İmam Ebû Hanîfe'nin Hadis Anlayışı ve Hanefî Mezhebinin Hadis Metodu*" isimli doktora çalışmasıdır.¹

Ebû Hanife ve talebeleri, hadis usulünün sistematik olarak tedvininden yaklaşık iki asır önce yaşamışlardır. Bu nedenle araştırmacı, Ebû Hanife ve talebelerinin hadis ve sünneti nasıl değerlendirdiklerini ve Ebû Hanife'nin hadis tercihinde dikkate aldığı unsurları tesbit etmeyi amaçlamıştır.

Ebû Hanife, hadisçilerin anladığı anlamda bir muhaddis değil, fakihtir. O ve talebeleri, hadisleri değerlendirirken, nâdir istisnalar dışında şekil üzerinde durmamışlardır. Senedi dikkate almakla birlikte esas tercih sebepleri hadislerin muhtevalarıyla ilgili hususlardır. Bu nedenle hadisleri Kur'an'a arz etme gibi bir prensip, sahabe ve tabiinde görülen örnekleri dışında, belki de ilk defa onlar tarafından geliştirilmiş ve savunulmuştur.

Araştırmacı, Ebû Hanife'yi, sahih hadise muhalefet ve zayıf hadisle amel ettiği gerekçesiyle tenkit edenlerin, kendisinden çok sonra yaşamış hadisçiler olduğu ve dayandıkları ölçülerin de yine en az bir asır sonra gelmiş hadisçilerin tespit ettiği kriterler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Söz konusu eser Oş İlahiyat Fakültesi mezunlarından olup Ankara Üniversitesinde doktora tez aşamasında bulunan Aziz Taşbolotov tarafından tercüme edilmektedir.

¹ Ünal, İsmail Hakkı, *İmam Ebû Hanîfe'nin Hadis Anlayışı ve Hanefî Mezhebinin Hadis Metodu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2010.

8) Ali b. Osman el-Ûşî ve Nisâbu'l-Ahbâr'ı:

Kırgızca tercümesi hazırlanan eserlerden birisi de Sirâcuddîn Ali b. Osman el-Ûşî'nin (ö. 575/1179) "*Nisâbu'l-Ahbâr*" isimli eseridir. Bu eser üzerine İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Mehmet Sait Toprak tarafından "*Hadis'te Derlemecilik Devrinin Başlaması ve Ûşî'nin Nisâbu'l-Ahbâr'ı*" isminde bir doktora tezi hazırlanmıştır. Bu doktora çalışmasının sonunda Ûşî'nin *Nisâbu'l-Ahbâr li-Tezkireti'l-Ahyâr* isimli eserinin tahkikli neşri de yapılmıştır.¹

Ali b. Osman el-Ûşî'nin *Nisâbu'l-Ahbâr'ı* 100 konulu, her konunun alt başlığında 10 hadis bulunan, 15 kaynaktan senetleri atlanarak derlenen, bu kaynakların her birine rümûz verilerek kaynakları gösterilen 1000 hadisten müteşekkil bir eserdir.

Ûşî'nin eseri Türkiye ve Türkiye dışında 27 kütüphanede 58 el yazması bulunmaktadır. Bu da bu eserin dünyanın pek çok yerinde hem medreselerde okutulduğunu hem de halkın el kitabı haline geldiğini göstermektedir. Ancak ne üzücüdür ki bu eser Kırgızistan'da bulunan medreselerde bilinmemekte ve okutulmamaktadır. Bu yüzden eserin Kırgızca'ya tercüme edilmesine başlanmıştır.

Mehmet Sait Toprak tarafından hazırlanan doktora tezi iki ayrı çalışma halinde tercüme edilmektedir. Doktora tezinde hadiste derlemecilik devri ve bu devri başlatan Ali b. Osman el-Uşî ve hayatının, eserlerinin, *Nisâbu'l-Ahbâr*'la ilgili değerlendirmelerin yer aldığı kısım Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencisi Mayrambek Cusupov tarafından tercüme edilecektir. *Nisâbu'l-Ahbâr*'ın tahkikli neşri ise Oş İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Niyazali Aripov tarafından Arapçası ile birlikte Kırgızca'ya tercüme edilerek ayrı bir kitap olarak yayıma hazır hale getirilecektir.

9) Mevzû Hadisler:

Mevzû olarak isimlendirilen hadisler, söylemediği ve yapmadığı halde Hz. Peygamber'e (s.a.v.) nispet edilen haberlerdir. Hadis ilminin temel amacı hadisin sahih olanını sakîm olanından ayırmaktır. İlim tarihimize her ne kadar mevzû hadisleri bir araya getiren eserler geç dönemlerde kaleme alınmışsa da İslâm âlimleri ilk dönemlerden itibaren hadis uydurma hareketine karşı bir takım tedbirler almışlardır. Hicrî üçüncü asırda sahih hadisleri bir araya

¹ Toprak, Mehmet Sait, *Hadiste Derlemecilik Devrinin Başlaması ve Ûşî'nin Nisâbu'l-Ahbâr'ı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış doktora tezi, İzmir, 2005.

getiren eserler telif edilmiş İslâm âlimleri bir rivâyetin uydurma olduğunun tanınmasını sağlayan kuralları belirlemişlerdir.¹

Halk arasında dillerde şöhret bulan bazı sözler hadis olarak bilinmekte, mevzû olan bir çok hadis halk arasında hadis olarak kullanılmakta halkın din anlayışında mevzû hadisler büyük bir rol oynamaktadır. Sahih hadisi ve mevzû hadisi ayırt edemeyenler mevzû hadislerde aktarılan bir çok hususu din olarak kabullenmektedirler. Sağlam bir din ve peygamber anlayışının şekillenmesinde mevzû hadisleri tanımak büyük bir önem arz etmektedir.

Bu amaçla mevzû hadislerin tanınmasını sağlayacak müstakil eserlerden birisi olan Mehmet Yaşar Kandemir'in "*Mevzû Hadisler: Menşe'i Tanıma Yolları Tenkidi*"² isimli eseri Oş İlahiyat Fakültesi mezunlarından Talant Mamatov tarafından Kırgızca'ya tercümesi tamamlanmış olup yayım aşamasındadır.

Bu eser, hadis uydurma hareketinin ne zaman başladığı, insanları hadis uydurmaya sevkeden âmillerin neler olduğu etraflıca incelenmiş, hadislerin uydurulmasında ve yayılmasında rol alanların durumları araştırılmıştır. Ayrıca, hadis uydurma hareketi karşısında hadis âlimlerinin mukabil faaliyetleri, yalancıları tanımak için ortaya koydukları esaslar belirtilmiş, sadece mevzu hadisleri inceleyen kitaplar tespit edilerek, bunların muhteva ve tenkit usulleri gösterilmiştir. Akademik çalışmanın bir ürünü olan bu eser, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) "*Benim ağzımdan yalan uydurmak şüphesiz ki başka bir kimsenin ağzından yalan uydurmaya benzemez*" hadisinin ifade ettiği manayı gözler önüne sermiştir.

10) İmâm Buhârî:

Hadis müsennefatının en önemli ismi olan ve aslen Orta Asya'da Buhâra doğumlu olan büyük hadis âlimi Buhârî'nin hayatının ele alındığı eserdir. *İmam Buhârî*³ isimli eser Mücteba Uğur tarafından telif edilip, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlarının "İslâm Büyükleri" dizisinin birinci kitabı olarak yayımlanan bu eserin Kırgızca'ya tercümesi tamamlanmıştır.

¹ Yücel, Ahmet, *Hadis Usûlü*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2013, s.199.

² Kandemir, Mehmet Yaşar, *Mevzû Hadisler: Menşe'i Tanıma Yolları Tenkidi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002.

³ Uğur, Mücteba, *İmam Buhârî*, T.D.V.Y., Ankara, 1994. [*İmam Buhârî*, (çev. Kılıç Ismanov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

11) Hikayelerle Çocuklara 40 Hadis:

Din eğitimi ve peygamber sevgisinin çocuklarımıza küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerekmektedir. Bu yüzden 5-10 yaş arasındaki çocukların seviyelerine uygun kitaplara ihtiyaç duyulmaktadır. Prof. Dr. Mehmet Kandemir tarafından hazırlanan “*Hikayelerle Çocuklara Kırk Hadis*”¹ isimli eserde Hz. Peygamber’in (s.a.v.) 40 hadisi çocukların daha kolay kavrayabilmeleri için hayata dair hikayelerle süslenecek şekilde sunulmuş, görsel anlamda çocukların zihinlerine hitab edecek bir tarzda hazırlanmıştır. Bu eser Oş İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Abdulaziz Kalberdiev tarafından tercüme edilerek yayıma hazır hale getirilmiştir.

Kitapta yer 40 hikayenin anlatımlı videosu çizgi film olarak Diyanet Tv tarafından tamamlanmıştır. Bu videolardan istifade ederek tüm hikayelerin cd olarak hazırlanması ve Kırgızistan’daki televizyon kanallarında yayımlanması planlanmaktadır.

D) Kelâm:

Kelam alanında ders kitabı ihtiyacını karşılamak üzere Türkiye’de İmam Hatip Liseleri için hazırlanan Kelâm² isimli eser temel alınarak Abdulaziz Kalbardiev tarafından derleme bir telif eser hazırlanmıştır.³ Eser Kelâm ilmine giriş mahiyetinde ders kitabı niteliğindedir. Eserde 10 ünite kelimelerin meseleleri muhtasar olarak yer almaktadır.

Kelam alanında Kırgızistan’ın da itikadi bakımından mezhebi olduğu Maturidiliğe dair Ehl-i Sünnetin Büyük Âlimi: *İmam Mâturidî ve Mâturidîlik* isimli eser de Abdulaziz Kalberdiev tarafından Kırgızca olarak telif edilmiştir.⁴ Eserde İmam Mâturidî’nin hayatı, öğrencileri, hocaları, yaşadığı ortam, Maturidî Mezhebi’nin temel itikadi görüşleri ele alınmıştır. Eserde bir bölüm Oş’lu âlim Ali b. Osman el-Uşî’nin Maturidî itikadında en önemli temel metinlerden birisi olan “Emâlî Kasidesi” üzerinde de durulmuştur. Eserin üçüncü bölümünde Kırgızların şifâhî geleneğinde Mâturidîliğin etkisi araştırılmış, bu bölümde atasözleri, deyimler ve Manas’tan istifade edilmiştir. Eserin son bölümünde Şaban Ali Düzgün’ün “İmam Mâturidî ve Semerkand

¹ Kandemir, Mehmet Yaşar, *Hikayelerle Çocuklara 40 Hadis*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014. [*Angemederdin Negizinde Kırk Hadis*, (çev. Abdulaziz Kalberdiev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

² Ramazan Yıldırım v.d., *Kelam*, M.E.B.Y., Ankara, 2010.

³ Kalberdiev, Abdulaziz, *Kelam: Ahli Sunnöt Teologyası*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

⁴ Kalberdiev, Abdulaziz, *Ahli Sunnöttün Zalkar Âlimi İmam Maturidi Cana Maturidilik*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

Bölgesinde Ana Düşünce” isimli makalesinin tercümesi ek olarak sunulmuştur.

Eser Kırgızistan’da İmam Mâturidî ve Maturidîlik üzerine hazırlanan ilk eserdir.

Ali b. Osman Uşî’nin *Emâlî Kasidesi*’ne Bekir Topaloğlu tarafından yapılan şerh Zaylabidin Acimamatov tarafından Kırgızca’ya tercüme edilerek 2008 yılında yayımlanmıştır.

Ebû Mansûr el-Mâturidî’nin telif, imlâ veya takriri ile vücûd bulmuş bir eser olma ihtimali zayıf görülmekle birlikte onun düşüncelerine paralel olarak erken dönemlerde kaleme alınan Akîde Risâlesi üzerine Şâfiî ve Eş’ârî âlim Subkî’nin şerhi *es-Seyfu’l-Meşhûr fi Şerhi Akîdeti Ebî Mansûr* isimli eseri Kelâm alanında Maturidiyye-Eşâriyye’nin temel kaynaklarından birisidir. Eser Mustafa Saim Yeprem tarafından Arapça tahkiki ve tercümesi ile birlikte Mâturidî’nin Akîde Risâlesi ve Şerhi ismiyle yayımlanmıştır.¹ Söz konusu bu eserin aynı şekilde Arapça metni ve Kırgız diline tercümesi, temel kaynaklardan Kelâmî meseleleri araştırmak isteyenlere önemli bir kaynak görevi görecektir.

Maturidî ve Maturidî Mezhebine dair tercümesi tamamlanan ve yayımlanma aşamasında olan eserlerden birisi Ahmet Ak’ın doktora tezi olarak hazırlanmış olduğu ve *Büyük Türk Âlimi Mâturidî ve Mâturidîlik*² isimli eseridir. Eser Mezhepler tarihi alanında Dr. Mederbek Kadırov tarafından Kırgızca’ya tercüme edilmiş ve yayımlanmıştır.

E) Mezhepler Tarihi:

Mezhepler tarihi alanında Mustafa Öz’ün *Anahatlarıyla Mezhepler Tarihi* isimli eseri Mederbek Kadırov tarafından tercüme edilerek Oş İlahiyat Fakültesi yayınları arasında yayımlanmıştır.³ Eser İlahiyat Fakültelerinde ders kitabı olarak kullanılmaktadır.

F) İslam Tarihi:

İslâm Tarihi alanındaki çalışmalar Hz. Peygamber’in siyeri üzerine odaklanmış durumdadır. Hz. Peygamber’in siyerine dair Kırgızca eserlerden birisi Mıktıbek Arslanbek tarafından 2016 yılında

¹ Subkî, *es-Seyfu’l-Meşhûr fi Şerhi Akîdeti Ebî Mansûr, (Maturidî’nin Akîde Risâlesi ve Şerhi)*, (thk. Mustafa Saim Yeprem), T.D.V.Y., Ankara, 2011.

² Ak, Ahmet, *Büyük Türk Âlimi Mâturidî ve Mâturidîlik*, Bayrak Matbaası, İstanbul, 2008. [*Matudidi Mazhabının Emgkterinde İmam Maturidi Cana Maturidilik*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

³ Öz, Mustafa, *Anahatlarıyla Mezhepler Tarihi*, Ensar Yay., İstanbul, 2014. [*İslam Mazhaptarının Tarihi Cana Calpı Özgöçölükörü*, (çev. Mederbek Kadırov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

*Ulû Paygambardın İyık Colu*¹ ismiyle yayımlanmıştır. Eser harita ve görsellerle zenginleştirilmiştir. Siyer alanında tercümesi tamamlanıp yayım aşamasında olan eserlerden birisi İbrahim Sarıçam'ın *Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı* isimli eseridir. Kırgızistan'da İslâm Tarihini Hz. Peygamber'den günümüze kadar anlatan hacimli eserlere ihtiyaç duyulacaktır. Bu çalışmalarda Kırgızistan'ın içerisinde bulunduğu coğrafyanın İslamlaşma serüveni, Kırgızistan'ın İslâm Kültür ve Medeniyetindeki yeri de ele alınmalıdır. Bu konu üzerine bir çalışma Oş İlahiyat Fakültesi Öğretim üyelerinden Ali Jusubaliev tarafından *Kırgızların İslamiyeti Kabulü* ismiyle doktora tezi olarak hazırlanmış, eserin Kırgızcası yayımlanmıştır.²

G) Tasavvuf:

İlahiyat Fakültelerinde ders olarak okutulan ve İslâmî hayatın ve kültürümüzün önemli bir parçası olan alanlardan birisi de tasavvuttur. Tasavvuf alanında Hasan Kamil Yılmaz'ın *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar* isimli eserinin tercümesi devam etmektedir. Eser bir giriş ile beş bölümden oluşmaktadır. Eserde tasavvufun tarihi, kavramları, kurumları ve meseleleri anlatılmaktadır.

H) Din Felsefesi:

Din felsefesi, Son yüzyılda ortaya çıkan ilâhiyat alanının ilim dallarından birisidir. Bu alanda Türkiye'deki İlahiyat fakültelerinin önemli bir kısmında ders kitabı olarak okutulan Mehmet Aydın'ın *Din Felsefesi* isimli eserinin tercüme edilmesini gerekli görmekteyiz. Felsefi terimlerin Kırgızca karşılıkları konusunda bir takım sıkıntılarının bulunduğu alanın uzmanları tarafından dile getirilmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalar felsefi kavramların oturtulması adına önemli bir işlev görecektir.

Din Felsefesi alanında Recep Kılıç'ın din-ahlâk ilişkisi üzerine hazırlanmış olan *Ahlâk'ın Dini Temeli*³ isimli eserin tercümesi tamamlanmıştır. Bu eser, Değişmeyen, herkes için aynı şeyi ifade eden ahlaki bir iyi var mıdır? Varsa, bu iyi nerede aranmalıdır? İyi olan, neye göre iyi, kötü olan, neye göre kötüdür? gibi soruların cevapları aranmaktadır. Her toplumda bu sorulara açık seçik cevaplar verilmediği sürece, ahlak bunalımını aşmak mümkün değildir. Bu çalışmada, ahlakın dini temelini önemi araştırılmakta, dini ahlakın felsefi ahlak anlayışlarından farkı gösterilmektedir.

¹ Arstanbek, Mıktıbek, *Ulû Paygambardın İyık Colu*, İz Basma, Bişkek, 2016.

² Jusubaliev, Ali, *Kırgızların Muslumandaşu Târîhi*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.

³ Kılıç, Recep, *Ahlakın Dini Temeli*, T.D.V.Y., Ankara, 2005. [*Adep Ahlaktın Dini Negizderi*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

İ) İslam Felsefesi:

İslâm Felsefesi alanında Mehmet Bayrakdar'ın *İslâm Felsefesine Giriş*¹ isimli eserinin tercümesi tamamlanmış 2017 yılında yayımlanması planlanmaktadır.

J) İslam Ahlakı:

İslâm Ahlakı alanında Buhârî'nin Ahlâk hadislerini ihtiva eden Edebu'l-Mufred isimli eserin muhtasar tercümeleri bulunmaktadır. İslâm Ahlâkını sistemli bir şekilde ele alan bir eserin Kırgızca'ya kazandırılması düşüncesiyle Ahmed Nâim'in *İslâm Ahlâkının Esasları* isimli eserin tercümesine başlanmıştır. Babanzade Ahmet Naim, bu eserinde, konu edindiği İslam ahlakının saf biçimini ortaya koyarak hem oryantalist ön yargıların önüne geçmiş hem de Müslümanlar tarafından kimi zaman yanlış algılanan İslam'ın ahlaki emirlerini açıklığa kavuşturmuştur. Batılı düşüncenin eleştirisini de içinde taşıyan bu eser, bu yönüyle “Her şey zıttı ile kaimdir.” veciz sözüne uygun olarak konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuştur.²

K) Din Psikolojisi:

Din Psikolojisi alanında Hayati Hökelekli'nin Din Psikolojisine Giriş isimli eserinin tercümesine devam edilmektedir. 2017 yılı içerisinde tercümenin tamamlanarak yayımlanması düşünülmektedir. Hökelekli'nin bu eserinin tanıtımı ve içeriğine dair eserde şu bilgiler verilmektedir: “*Din psikolojisi, dini hayat, onun yapı ve muhtevası gibi birçok konuyu birey merkezli olarak ele almakta, bireysel dindarlığın çeşitliliğini, gelişim ve dönüşümlerini, dini inanç ve kişiliğin etkileşimini anlaşılır kılmayı amaçlamaktadır. Bu kitapta konular iki farklı okuyucu kitlesi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Birincisi, din psikolojisi hakkında entelektüel bir merakla bilgi ve kültür sahibi olmak isteyen genel okuyucu kitlesi, ikincisi ise bu alanda akademik çalışma yapmak isteyen öğrencilerdir. Din psikolojisi konuları bu bakış açısıyla seçildi ve kitaba alındı. Bu alanda bilgilerini genişletmek isteyenler için gerek Batı'da gerekse Türkiye'de yapılan din psikolojisi çalışmaları ve eserleri ile ilgili ayrıntılı bilgilere de ayrıca yer verildi. Sade ve anlaşılır bir dil kullanılmaya özen gösterilen bu kitabın ilgilenen okurlara katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.*”

İlahiyat Fakültelerindeki ilim dallarından birisi olması, İlahiyat fakültelerinde okutulan bir ders olması hasebiyle ayrıca birey ve din

¹ Bayrakdar, Mehmet, *İslâm Felsefesine Giriş*, T.D.V.Y., Ankara, 2005.

² Babanzade Ahmed Nâim, *İslâm Ahlâkının Esasları*, (haz. Recep Kılıç), T.D.V.Y., Ankara, 2010.

ilişkisini merak eden araştırmacılara kaynak bir eser olması düşüncesiyle bu eserin Kırgızca'ya kazandırılması düşünülmektedir.

L) İslam'da Bilim Ve Teknoloji Tarihi:

İslâm'da bilim ve teknoloji üzerine iki eserin tercümesi planlanmış, bunlardan *İslâm'da İlim Adamları*¹ isimli Mehmet Bayrakdar'ın eserinin tercümesi tamamlanmış ve eser yayımlanmıştır. Bu eserde 120 ilim adamı eserleri ve bilim teknolojiye katkıları, icatları ele alınmaktadır. Bu alanda ihtiyaç duyulan diğer bir eserde Bilim ve Teknoloji tarihi ile ilgili yine Mehmet Bayrakdar'ın *İslâm'da Bilim ve Teknoloji Tarihi* isimli eseridir. Bu eserin tercümesi de 2017 yılı içerisinde tamamlanacaktır.

Bu iki eser, İslâm ilim adamlarını çeşitli ilim dallarındaki öncülüğünü, Müslüman mucitlerin batı dünyasına etkisini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Eserde Müslüman ilim adamlarının Matematik, Astronomi, Coğrafya, Tarih, Botanik, Fizik, Tıp, Biyoloji, Kimya ve diğer bir çok bilim dalına katkıları görsellerle işlenmektedir. İlahiyat fakültesi ile diğer fakülteler arasında bu eserle bir bağ kurulması, Üniversitelerin çeşitli fakültelerinde eğitim gören gençlere Müslümanların bilim ve teknoloji mirasının aktarılması hedeflenmektedir.

M) Din Eğitimi:

Din Eğitimi alanından şu ana kadar henüz projelendirilmiş bir çalışmamız bulunmamaktadır. 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı içerisinde din eğitiminde doktorasını tamamlayan uzman akademisyenlere Kırgızistan'ın şartlarını da dikkate alan Din Eğitimi ve Öğretimine dair eserlerin hazırlanması düşünülmektedir.

Timur Kozukulov'un hazırlanmış olduğu *İslâm Medeniyetinde Bilim Siyaseti*² isimli eserin ilk bölümünde İslam kültür tarihinde din-eğitim ve öğretiminin tarihi verilmekte, dini eğitim kurumları tanıtılmaktadır. Diğer iki bölümde Kırgızistan'da İlahiyat Fakülteleri ve Medreselerdeki din eğitimi ele alınmakta, bu kurumlardaki problemler ve çözüm yolları tartışılmakta, İlahiyat Eğitimi müfredatı hakkında resmi kurumlarca yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi yapılmaktadır.

¹ Bayrakdar, Mehmet, *İslam'da Bilim Adamları*, İnkilab Yay., İstanbul, 2012. [*İlimde İz Kalırgan Musulman İlimpozdor*, (çev. Timur Kozukulov), Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.]

² Kozukulov, Timur, *İslam Madaniyatında Bilim Berüü Sayasatı*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

V. Halka Dönük/Genel Okuyucu Kitesine Hitap Eden Çalışmalar

İslâm dini ve İlahiyat alanında Kırgızca tercüme ve telif çalışmalarımız arasında halkın ihtiyaçlarını karşılayacak eserler de yer almaktadır. Bu kategoride halkın dini bilincini geliştirmek, İslâm ve İslâmın temel konularını akademik olmayan bir dilde halkın anlayabileceği şekilde insanlara ulaştırmak hedeflenmiştir.

1. İslâm Dini:

Ahmet Hamdi Akseki'nin bu eseri itikad, ibâdet ve ahlâk bahislerini ve ayrıca dinler ve mezhepler hakkında da bir hülasayı ihtiva etmektedir.¹ Akseki'nin bu eseri itikad, ibâdet ve ahlâk meselelerinin kolayca öğrenilebileceği bir eserdir. Dört bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde dinler ve mezhepler hakkında genel bilgiler verilmiş, ikinci ve üçüncü bölümde bilinmesi gereken itikâd ve ibâdet meseleleri ele alınmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise kısaca İslâm ahlâkından bahsedilmiştir. Eser, Ali Jusubaliev tarafından tercüme edilmiş, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır.² Bu eserin ilahiyat Fakültelerinde okutulan “Teolojiye Giriş” isimli dersin temel kaynağı olarak kullanılması düşünülmektedir.

2. Din Samimiyettir, 40 Ayet, 40 Hadis, 40 Dua:

Tarafımızdan hazırlanan bu eser, “Din Samimiyettir” hadisinin yorumu üzerinedir.³ Eserde bir bütünlük sağlaması için ilk iki bölümde Hadislerle İslâm eserinde yer alan “Din” Maddesi ile “Kalp” maddesine yer verilmiş, üçüncü bölümde “Din Samimiyettir” hadisi, ihlas ve samimiyeti ifade eden hadisler çerçevesinde yorumlanmıştır. Eserin sonunda Kur’ân-ı Kerim ile ilgili 40 âyet, ayetlerle 40 dua, iman, ibâdet ahlâka dair 40 hadis ve hadislerle 40 dua Arapça metinleri, kaynakları ve Kırgızca tercümeleri ile birlikte verilmiştir.

3. İmân Serisi:

İmân'ın temel esasları olan *Allah'a İman*⁴, *Meleklerle İman*⁵,

¹ Akseki, Ahmet Hamdi, *İslam Dini: İtikad, İbadet, Ahlak*, Nur Yayınları, Ankara, 1993. [*İslam Dini: İşenim, İbadat, Ahlak*, (çev. Ali Jusubaliev)]

² Akseki, Ahmed Hamdi, *İslam Dini: İtikad, İbadat, Ahlak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2017.

³ Gökçe, Ferhat, *Din Samimiyettir*, Gaziantep Tahtani Derneği Yayınları, Gaziantep, 2014. [*Din İhlâstıuluk, Kırk Ayat, Kırk Duba, Kırk Hadis*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

⁴ Kılavuz, Ulvi Murat, *Allah'a İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Allah'a İyman Kelturû*, (çev. Turdugül Okenbaeva), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016..]

⁵ Güneş, Kamil, *Meleklerle İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Periştelerge İymân Keltirû*, (çev. Tolgonay Adılcankızı), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

Kitaplara İman¹, Peygamberlere İman², Âhirete İman³ ve Kadere İman⁴ her biri yaklaşık yüzer sayfadan oluşan ayrı bir kitap halinde hazırlanmıştır. Bu eserlerin tamamı Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları arasında yayımlanan ‘İman Serisi’ adı altındaki kitaplardan oluşmaktadır. Bu eserlerin insanlara daha fazla ulaştırabilmek için beşer bin adet basımı gerçekleştirilmiştir.

4. Hikmet Serisi:

İbadetlerin önemini neden ve niçin yapılması gerektiğini hikmet boyutuyla ele alan kitaplardan oluşan eserlerdir. Bu eserler *Orucu Anlamak⁵, Hacçı Anlamak⁶, Zekatı Anlamak⁷, Ezanı Anlamak⁸ ve Duayı Anlamak⁹* isimli kitaplardan oluşmaktadır.

Bunlardan Ramazan ayında insanlara *Orucu Anlamak* isimli eser, Hac ve Umreye gidecek kimselere *Hacçı Anlamak* isimli eser Kırgızistan Muftiyatı ve Muftiyata bağlı Kâdiyatlarla işbirliği halinde insanlara ulaştırılması hedeflenmektedir.

5. Aile Serisi:

Diyanet İşleri başkanlığı yayınları arasında ailenin önemi, aile ve çeşitli sorunları üzerine hazırlanan *Âilem* isimli eser on bir ayrı bölümde bir kitap olarak yayımlanmıştır.¹⁰ Bu on bir bölüm küçük kitapçıklar şeklinde de basılmıştır. Ailem kitabı şu konuları ele almaktadır: “Ailem ve Ben”, “Ailemde Bir Çocuk Var”, “Ailem’de Bir Yaşlı Var”, “Ailemde Bir Engelli Var”, “Akrabalarım Var”, “Ailemin İletişim Dili”, “Teknolojiyi Bilinçli Kullanıyorum”, “Ailemi Bağımlılıktan Koruyorum”, “Ailem’de Merhamet İstiyorum”, “Ailem

¹ Çelebi, İlyas, *Kitaplara İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [Kitepterge İymân Keltirü, (çev. Talantbek Mamatov) Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

² Akçay, Mustafa, *Peygamberlere İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [Paygambardarga İymân Keltirü, (çev. Aman Jeenbekov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

³ Toprak, Süleyman, *Âhirete İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [Âkiretke İymân Keltirü, (çev. Abdimalik Bakıbayev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

⁴ Karadaş, Çağfer, *Kadere İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [Takdırğa İymân Keltirü, (çev. Erkegül Abdullakızı), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

⁵ Gündüzöz, Soner, *Orucu Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012. [Orozonu Tüşünüü, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

⁶ Erul, Bünyamin; Keleş, Ekrem, *Hacçı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012. [Acılık: Ruh Azığı, (çev. Abdimalik Tursunbekov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

⁷ Akar, Muhlis; Eser, Ercan, *Zekatı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012.

⁸ Özpinar, Ömer, *Ezanı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012.

⁹ Altuntaş, Halil, *Duayı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012.

¹⁰ Martı, Huriye v.d., *Ailem*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [Menin Üy Bülöm, (çev. Gülsünay Kambarova, Dilfuza Hamdanova), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

Dağılmasın”. Ailem isimli bu eser Kur’ân-ı Kerim âyetleri ve Hz. Peygamber’in hadisleri ve hayatından örneklerle aile bilincinin önemini ve aile içi çeşitli meseleleri ele almaktadır.

Eserin tercümesi tamamlanmıştır. Görsel olarak hazırlanan bu kitabın görselleri Kırgız toplumuna uygun resimlerle yeniden dizayn edilerek yayıma hazır hale getirilecektir.

6. Namaz ve Abdest:

Oş İlahiyat Fakültesinden en çok talep edilen eserlerden birisi Namaz ve Abdeste dair bir eserdir. Bu amaçla pratik cep kitabı olarak namaz ve abdesti görsel olarak ve şemalarla anlatan *Resimlerle Namaz ve Abdest* isimli eser tercüme edilmiştir.¹

7. Namazla Diriliş:

Bu eser ise Türkiye’de Namazla Diriliş Platformu üyelerince Namazla Diriliş ismiyle yayımlanan ve bir dizi namazın hikmetlerinden bahseden bir eserdir. Bu eserde namazın hükümlerinden ziyade neden ve niçin kılınması gerektiği hikmet boyutuyla ele alınmıştır. Eser Kırgızca’ya İmanbek Azizillaoğlu tarafından Oş ve Bişkek’te bulunan camilerden resimlerle, çeşitli görsellerle zenginleştirilerek tercüme edilmiştir.²

8. Manas Destanında İslâmî Değerler:

Mamatibrahim Samiev tarafından hazırlanan *Manas Eposunda İslam Dininin Ordu*³ isimli eserde Manas Destanındaki İslâmî motifleri tespit edilmiştir. Bu eserde Manas Destanının Sayakbay Karalaev versiyonu esas alınmıştır.

9. Açıklamalı Büyük Dua Kitabı:

Cemal Sofuoğlu tarafından hazırlanan *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı* isimli eserin Kırgızca’ya tercümesi tamamlanmıştır.⁴ Eserde İbadetlerde ve Günlük Yaşamdaki Dualar yer almaktadır. Dua örnekleri Kur’ân-ı Kerim ve Hadislerden tespit edilmiş, Eserin sonunda Peygamberlerin Duaları da verilmiştir.

¹ Kara, Ömer, *Resimlerle Abdest ve Namaz*, T.D.V.Y., Ankara, 2015. [*Süröttör Menen Daarát Cana Namaz*, (çev. Üsön Mamattursunulu, Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.)]

² Komisyon, *Namazla Diriliş*, Erkam Yayınları, t.y., [*Namaz Nuru*, (çev. İmanbek Azizillauulu, Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2015.)]

³ Samiev, Mamatibrahim, *Manas Eposunda İslâm Dininin Ordu*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

⁴ Sofuğlu, M. Cemal, *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı*, T.D.V.Y., Ankara, 1994. [*Musulmandın Çaşoosu İçün Duvalar*, (çev. Üsön Mamattursunuulu, Asilbek Abdiganıyev, İzzatillo Mamadaliev, Bişkek, 2016).]

10. Kur'ân Öğreniyorum (Tecvitli):

Kırgızistan'da Kur'ân-ı Kerim okumayı öğrenmek isteyenler büyük çoğunlukla *Muallimu's-Sânî* isimli eseri kaynak olarak kullanmaktadırlar. Harflerin öğrenimi ve tecvit kurallarını sade, pratik ve örnek uygulamalarla açıklayan bir eser olması hasebiyle Osman Egin tarafından hazırlanan *Kur'ân Okumayı Öğreniyorum* isimli eser Kırgızca'ya tercüme edilerek yayımlanmıştır.¹

11. Hutbeler:

Kırgızistan'da sadece az sayıda camide Cuma hutbelerinde hutbe Kırgızca olarak okunmaktadır. Oş İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Cuma namazı pratiklerinde okudukları hutbelerden alınan olumlu tepkiler üzerine Hutbler kitabı hazırlanması kararlaştırılmıştır. Bu eserde hutbenin tarifi yapılmış, arapça dualar metinleri ve tercümeleriyle birlikte verilmiştir. Her haftaya bir hutbe şeklinde tasnif edilen eser Kırgızistan'da görev yapan bütün imamlara hediye edilmiştir.²

VI. Çocuk Yayınları:

Kırgızistan'da çocukların seviyesine uygun dini alandaki kitaplarda da ciddi bir eksiklik ve yetersizlik vardır. Kırgızca çocuklara hitap eden kitapların ve görsel yayınların sayısı oldukça sınırlıdır. Çocuklara dini, Hz. Peygamber'i, peygamberleri, dini kavramları, âyetleri, duaları çocukların dünyasına uygun bir şekilde anlatan kitaplara, görsel yayınlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu konuda dini kurumlara ilahiyat fakültelerine büyük bir görev düşmektedir. Bu boşluğu doldurmak üzere aşağıdaki kitapların tercümelerine başlanmıştır:

1. Hikayelerle Çocuklara 40 Hadis³
2. Hikayelerle Çocuklara 40 Dua⁴
3. Hikayelerle Çocuklara Esmâ-i Hüsnâ⁵

¹ Egin, Osman, *Kur'ân Okumayı Öğreniyorum (Tecvitli)*, D.İ.B.Y., İstanbul, 2015, [*Tacvit Menen Kurân Okûnû Üyrönömün*, (çev. Niyazali Aripov), Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.]

² Komisyon, *Hutbalar*, Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.

³ Kandemir, Mehmet Yaşar, *Hikayelerle Çocuklara 40 Hadis*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014. [*Angemederdin Negizinde Kırk Hadis*, (çev. Abdulaziz Kalberdiev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

⁴ Arvas, Selcen Yüksel, *Hikayelerle Çocuklara Kırk Dua*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*Angemederdin Negizinde Kırk Duba*, (çev. Asilbek Abdiganiyev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

⁵ Arvas, Yüksel Selcan, *Hikayelerle Çocuklara Esmâ-i Hüsnâ*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*Angemederdin Negizinde Asmaul Husna*, (çev. Abdimacit Bakıbaev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]

4. Hikayelerle Çocuklara 40 Ayet¹
5. Çocuklar İçin Kur’ân Terimleri Sözlüğü²
6. Kur’ân-ı Kerim’deki Sureleri Tanıyalım³
7. Çocuklar İçin Abdest ve Namaz⁴

Bu kitaplardan şu ana kadar tercümesi tamamlanıp, medreselere, yaz kurslarında eğitim gören çocuklara dağıtımı yapılanlardan “*Hikayelerle Çocuklara 40 hadis*”, “*Kur’ân-ı Kerim’deki Sureleri Tanıyalım*” ve “*Hikayelerle Çocuklara 40 Dua*” isimli kitapları derslerinde okutan hocalardan ve bu kitaplardan ders gören çocuklardan almış olduğumuz olumlu tepkiler bize bu kitapların gerçekleştirmek istediği gayeye ulaştığı izlenimini vermiştir. Çocuklar üzerinde yapılacak detaylı araştırmalar bu kitapların gördüğü işlev konusunda bizlere daha somut bilgiler verecektir.

Sonuç:

Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından din, İslâm ve İlâhiyat alanına dair yürütülen tercüme ve telif çalışmalar üzerine şu değerlendirmelerde bulunmak mümkündür:

1. Proje tamamlandığında İlahiyat Fakülteleri, her ilim dalında en azından bir ders kitabına kavuşmuş olacaktır.
2. Proje kapsamında tercüme edilen eserler Kırgızistan’da bulunan ilahiyat Fakültelerinin yanı sıra Dini kurumlar ve medreselerin de istifadesine sunulacaktır.
3. Halkın dini bilgilere dair ihtiyaçları büyük ölçüde karşılanmış olacaktır.
4. Fıkıh’ta Hanefî, itikadda Maturidî geleneğine sahip olan Kırgızistan’da Hanefilik ve Maturidilik üzerine önemli eserlere kavuşulmuş olacaktır.
5. Çocuklara yönelik Hz. Peygamber, âyetler, Kur’ân-ı Kerim sureleri, dualar, namaz ve abdest, dini temel kavramlarla tanıştıracak kitapların tercümesiyle önemli bir ölçüde çocuklara dini bir literatür kazandırılmış olacaktır.

¹ Arvas, Yüksel Selcan, *Hikayelerle Çocuklara Kırk Ayet*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014.

² Arvas, Yüksel Selcan, *Çocuklar İçin Kur’ân Terimleri Sözlüğü*, D.İ.B.Y., Ankara, 2011. [*Baldar Üçün Kuran Terimlerinin Sözdüğü*, (çev. Zarnigor Hamidcanova), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

³ Çorlu, Bilgenur, *Kur’an-ı Kerim’deki Sureleri Tanıyalım*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012. [*Kuran Sûrölörünü Tanıybiz*, (çev. İmanbek Azizillauulu), Oş İlahiyat Fakültesi Yay. Bişkek, 2016.]

⁴ Menekşe, Ömer, *Abdest Alıyorum, Namaz Kılıyorum*, T.D.V.Y., Ankara, 2016. [*Aruu Tilek Ak Niyet Menen Namazga Kadam*, (çev. Zaurbek Begali Uulu), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

6. Şu anda sadece Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve mezunları tarafından yürütülen bu proje daha geniş kapsamlı projelere öncülük edecektir. Kırgızistan'da bulunan ilahiyat Fakülteleri arasında ya da İlahiyat Fakülteleri ile Muftiyat arasında ihtiyaç alanları belirlenip yeni çalışmalar ve araştırmaların yapılması gerekmektedir.

7. Tercüme edilen eserlerin tamamı dil redaksiyon aşamasından geçirilmiştir. Ancak yine de basılan eserlerin birinci baskılarında tespit edilen hataların, tercüme ya da bilgi yanlışlıklarının ikinci baskılarında giderilmesi yoluna gidilmeli, her bir kitap için arşivde tutulmak üzere düzeltme forumları oluşturulmalıdır.

8. Belirli bir yere kadar İlahiyat alanında iş görecektir bu kitapların yanı sıra ileriki dönemlerde kaynak eserlerin Arapça'dan Kırgızca'ya tercüme edilmesine yönelik çalışmaların da başlatılması gerekmektedir. Mâturîdî'nin *Kitabu't-Tevhid*'i, Ali b. Osman el-Üşî'nin *Nisâbu'l-Ahbâr*'ı, daha uzun vadede Serahsî'nin *el-Mebsût* isimli hacimli eseri projelendirilerek Kırgızca'ya kazandırılması gereken çalışmalardandır.

9. Hadislerle İslam isimi eserin dini dar bir çerçevede anlamaktan ziyade âyetlerle, Hz. Peygamber'in sireti, siyeri ve sünnetiyle birlikte çok daha geniş bir çerçevede anlaşılması hedeflenmektedir. Nitekim bilindiği gibi Kırgızistan'da en çok okunan kitaplardan birisi amellerin faziletlerine dair *Fedâilu'l-A'mâl* isimli eserdir ki bu eserde dini sadece amellerin fazileti yönüyle değerlendirmektedir. Halbuki din bu eserde ele alınan konulardan çok daha geniş bir alana yayılmaktadır.

10. Yayımlanan eserlerin dağıtılmış olduğu eğitim kurumlarında, medreselerde bu eserlerin gördüğü işleve dair dönütler alınmalı, anketler yoluyla eserler hakkında tespitlerde bulunulmalıdır. Nitekim Oş İlahiyat Fakültesinde yayımlanan eserler Araşan İlahiyat Fakültesi, Arabaev İlahiyat Fakültesi ve Manas İlahiyat Fakültesine de öğrenci adedince hediye edilmektedir. Bu fakültelerde yayımlanan kitaplarının bir kısmının şimdiden ders kitabı olarak kullanılmaya başlanmış olması bizleri İlahiyat alanında Kırgızca telif-tercüme projesinin isabetli olduğu sonucuna götürmektedir.

Kaynakça:

Acimamatov, Zaylabidin, *Ebû Hanîfa Cana Anın Okusunun Fergana Örneğinde Kalıptanûsu*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2015.

Ahmedova, Zamira, *Azreti Huseyin*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

- Ak, Ahmet, *Büyük Türk Âlimi Mâturîdî ve Mâturîdîlik*, Bayrak Matbaası, İstanbul, 2008. [*Matudidi Mazhabının Emgекterinde İmam Maturidi Cana Maturidilik*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
- Akar, Muhlis; Eser, Ercan, *Zekatı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012.
- Akçay, Mustafa, *Peygamberlere İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Paygambardarga İymân Keltirü*, (çev. Aman Jeenbekov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Akeseki, Ahmet Hamdi, *İslam Dini: İtikad, İbadet, Ahlak*, Nur Yayınları, Ankara, 1993. [*İslam Dini: İşenim, İbadat, Ahlak*, (çev. Ali Jusubaliev), D.İ.B.Y., Ankara, 2017.]
- Albayrak, Halis, *Tefsir Usûlü –Yöntem, Anakonular, İlkeler, Teklifler-*, Şule Yayınları, İstanbul, 1998. [Tafsir Usûlü, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Altuntaş, Halil, *Duayı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012.
- Aripov, Niyazali, *Kur'andı Kur'an Menen Tefsirlö –Fahrudin er-Râzî'nin et-Tefsîru'l-Kebîr'i Misalında*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.
- Arstanbek, Miktubek, *Ulû Paygambardın İyık Colu*, İz Basma, Bişkek, 2016.
- Arvas, Selcen Yüksel, *Hikayelerle Çocuklara Kırk Dua*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*Angemederdin Negizinde Kırk Duba*, (çev. Asilbek Abdiganiyev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
-, *Çocuklar İçin Kur'an Terimleri Sözlüğü*, D.İ.B.Y., Ankara, 2011. [*Baldar Üçün Kuran Terminderinin Sözdüğü*, (çev. Zarnigor Hamidcanova), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
-, *Hikayelerle Çocuklara Esmâ-i Hüsnâ*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*Angemederdin Negizinde Asmaul Husna*, (çev. Abdimacit Bakıbaev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
-, *Hikayelerle Çocuklara Kırk Ayet*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014.
- Babanzade Ahmed Nâim, *İslâm Ahlâkının Esasları*, (haz. Recep Kılıç), T.D.V.Y., Ankara, 2010.
- Bayrakdar, Mehmet, *İslâm Felsefesine Giriş*, T.D.V.Y., Ankara, 2005.
-, *İslam'da Bilim Adamları*, İnkilab Yay., İstanbul, 2012. [*İlimde İz Kaltırgan Musulman İlimpozdor*, (çev. Timur Kozukulov), Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.]
- Calilov, Çubak Acı, Koşmokov, Kubatbek, *Kırgız Tilindegi Dinî Sözdördün Kısaça Tüşündürmösü*, İymân Fondu Yayınları, Bişkek, 2016.
- Çelebi, İlyas, *Kitaplara İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Kitepterge İymân Keltirü*, (çev. Talantbek Mamatov) Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Çorlu, Bilgenur, *Kur'an-ı Kerim'deki Sureleri Tanyalım*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012. [*Kuran Sürölörünü Tanybız*, (çev. İmanbek Azizillauulu), Oş İlahiyat Fakültesi Yay. Bişkek, 2016.]

- Egin, Osman, *Kur'an Okumayı Öğreniyorum (Tecvitli)*, D.İ.B.Y., İstanbul, 2015, [*Tacvit Menen Kurân Okûnû Üyrönömün*, (çev. Niyazali Aripov), Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.]
- Erul, Bünyamin, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1999.
- Erul, Bünyamin; Keleş, Ekrem, *Haccı Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012. [*Acılık: Ruh Azığı*, (çev. Abdimalik Tursunbekov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
- Gökçe, Ferhat, *Din Samimiyettir*, Gaziantep Tahtani Derneği Yayınları, Gaziantep, 2014. [*Din İhlâstululuk, Kırk Ayat, Kırk Duba, Kırk Hadis*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Görmez, Mehmet, *Hadis İliminin Temel Meseleleri*, Otto, Ankara, 2014, [*Hadis İliminin Negizgi Meseleleri*, (çev. Tınçtıkbek Manasuulu), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
-, *Hadis ve Sünnetin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1997.
- Gündüzöz, Soner, *Orucu Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012. [*Orozonu Tüşünüü*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
- Güneş, Kamil, *Meleklerle İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Periştelerge İymân Keltirü*, (çev. Tolgonay Adılcankızı), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Hadislerle İslâm Hadislerin Hadislerle Yorumu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2013.
- Jusubaliev, Ali, *Kırgızdarın Mushumandaşu Târıhı*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.
- Kalberdiev, Abdulaziz, *Ahli Sunnöttün Zalkar Âlmı İmam Maturidi Cana Maturidilik*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.
-, *Kalam: Ahli Sunnöt Teolofyası*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.
-, *Abdulaziz, Kırgızdardın Dünö Tânmında Allah Tüşünügü*, Oş İlahiyat Yay., Bişkek, 2016.
- Kandemir, Mehmet Yaşar, *Hikayelerle Çocuklara 40 Hadis*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2014. [*Angemederdin Negizinde Kırk Hadis*, (çev. Abdulaziz Kalberdiev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
-, *Mevzû Hadisler: Menşe'i Tanıma Yolları Tenkidi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002.
- Kara, Ömer, *Resimlerle Abdest ve Namaz*, T.D.V.Y., Ankara, 2015. [*Süröttör Menen Daarât Cana Namaz*, (çev. Üsön Mamattursunulu), Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.]
- Karadaş, Çağfer, *Kadere İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Takdırğa İymân Keltirü*, (çev. Erkegül Abdullakızı), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]

- Karaman, Hayrettin, *Fıkıh Usûlü: İslâm Hukukunun Kaynakları, Metodu ve Felsefesi*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.
- Karapınar, Fikret, Karagöz, İsmail, Paçacı, İbrahim, Canbulat, Mehmet, Gelişgen, Ahmet, Ural, İbrahim, (editör: İsmail Karagöz), *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, D.İ.B.Y., Ankara, 2006.
- Kılavuz, Ulvi Murat, *Allah'a İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Allah'a İyman Kelturû*, (çev. Turdugül Okenbaeva), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016..]
- Kılıç, Recep, *Ahlakın Dinî Temeli*, T.D.V.Y., Ankara, 2005. [*Adepl Ahlakın Dinî Negizderi*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
- Koçyiğit, Talat, *Hadis Tarihi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2012.
-, *Hadis Usûlü*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1998.
- Komisyon, *Hutbalar*, Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2016.
- Komisyon, *Namazla Diriliş*, Erkam Yayınları, t.y., [*Namaz Nûru*, (çev. İmanbek Azizillauulu, Oş İlahiyat Fakültesi Yayınları, Bişkek, 2015.)]
- Kozukulov, Timur, *İslam Madaniyatında Bilim Berüü Sayasatı*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.
- Martı, Huriye v.d., *Ailem*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*Menin Üy Bülöm*, (çev. Gülsünay Kambarova, Dilfuza Hamdanova), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Menekşe, Ömer, *Abdest Alıyorum, Namaz Kılıyorum*, T.D.V.Y., Ankara, 2016. [*Aruu Tilek Ak Niyet Menen Namazga Kadam*, (çev. Zaurbek Begali Uulu), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Öz, Mustafa, *Anahatlarıyla Mezhepler Tarihi*, Ensar Yay., İstanbul, 2014. [*İslam Mazhaptarının Tarihi Cana Calpı Özgöçölüktörü*, (çev. Mederbek Kadirov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Özafşar, Mehmet Emin, *Hadisi Yeniden Düşünmek*, Otto Yayınları, Ankara, 2015.
- Özel, Ahmet, *Hanefî Fıkıh Âlimleri ve Diğer Mezheplerin Meşhurları*, T.D.V.Y., Ankara, 2014.
-, *İmam Ebû Hanîfe ve Hanefî Mezhebi*, D.İ.B.Y., Ankara, 2015. [*İmam Abu Hanîfa Cana Hanafî Mazhabı*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
- Özpınar, Ömer, *Ezani Anlamak*, D.İ.B.Y., Ankara, 2012.
- Paçacı, Mehmet, *Kur'an'a Giriş*, İSAM Yay., İstanbul, 2008. [*Kuranga Kirişüü*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2017.]
- Ramazan Yıldırım v.d., *Kelam*, M.E.B.Y., Ankara, 2010.
- Samiev, Mamatibraim, *Manas Eposunda İslâm Dininin Ordu*, Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.

- Sofuğlu, M. Cemal, *Açıklamalı Büyük Dua Kitabı*, T.D.V.Y., Ankara, 1994. [*Musulmandın Çaşoosu İçün Duvalar*, (çev. Üsön Mamattursunuulu, Asilbek Abdiganiyev, İzzatillo Mamadaliev, Bişkek, 2016].
- Subkî, *es-Seyfu'l-Meşhûr fî Şerhi Akîdeti Ebî Mansûr*, (*Maturidî'nin Akîde Risâlesi ve Şerhi*), (thk. Mustafa Saim Yeprem), T.D.V.Y., Ankara, 2011.
- Sürmeli, Mehmet, Alkan, Arif, Deliser Bilal v.d., (editör: Ahmet Nedim Serinsu), *Dini Terimler Sözlüğü*, M.E.B.Y., Ankara, 2009.
- Tahhân, Mahmûd, *Teysîru Mustalahi'l-Hadîs*, Mektebetu'l-Meârif, Riyad, 1425.
- Toprak, Mehmet Sait, *Hadiste Derlemecilik Devrinin Başlaması ve Ūşî'nin Nisâbu'l-Ahbâr'ı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış doktora tezi, İzmir, 2005.
- Toprak, Süleyman, *Ahirete İman*, D.İ.B.Y., Ankara, 2014. [*Ākiretke İymân Keltirû*, (çev. Abdimacit Bakıbayev), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Uğur, Mücteba, *İmam Buhârî*, T.D.V.Y., Ankara, 1994. [*İmam Buhârî*, (çev. Kılıç İsmanov), Oş İlahiyat Fakültesi Yay., Bişkek, 2016.]
- Ünal, İsmail Hakkı, *İmam Ebû Hanîfe'nin Hadis Anlayışı ve Hanefî Mezhebinin Hadis Metodu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2010.
- Yücel, Ahmet, *Hadis Usûlü*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2013.